



## Силабус освітнього компонента

Програма навчальної дисципліни



# Політологія

Шифр та назва спеціальності

054 – Соціологія

Інститут

ННІ соціально-гуманітарних технологій

Освітня програма

Соціологія управління

Кафедра

Соціології і публічного управління (305)

Рівень освіти

Бакалавр

Тип дисципліни

Спеціальна (фахова), Вибіркова

Семестр

3

Мова викладання

Українська

## Викладачі, розробники



**Сутула Оксана Анатоліївна**

[Oksana.Sutula](mailto:Oksana.Sutula@khpi.edu.ua) [Oksana.Sutula@khpi.edu.ua](mailto:Oksana.Sutula@khpi.edu.ua)

Старша викладачка кафедри соціології і публічного управління

Авторка понад 30 наукових і навчально-методичних публікацій. Курси: «Соціологія політики», «Соціологія економіки», «Соціальний аудит в організації», «Історія соціології».

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](http://web.kpi.kharkov.ua/sp/profesors-ko-vikladats-kij-sklad/)

<http://web.kpi.kharkov.ua/sp/profesors-ko-vikladats-kij-sklad/>

## Загальна інформація

### Анотація

Програма курсу розкриває зміст політичних інститутів та процесів, характеризує сучасну державу як базовий елемент політичної системи та політичного режиму, покликана формувати політичну свідомість та політичну культуру студентів, їх активну громадянську позицію.

### Мета та цілі дисципліни

Ознайомити студентів з теоретичними основами політичної науки, навчити вірно орієнтуватися в політичній площині, підготувати до активної участі в політичному житті. Розвиток здібностей розуміння політичних відносин і процесів; набуття навичок і вмінь практичного застосування теоретичних, прикладних та інструментальних компонентів політичного знання.

### Формат занять

Лекції, практичні заняття, реферати, самостійна робота, консультації. Підсумковий контроль – залік.

### Компетентності

ЗК11. Здатність реалізувати свої права та обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні  
СК 03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та у світі в цілому

## Результати навчання

PH13. Знати принципи філософії гуманізму, специфіку та етапи розвитку української культурної традиції, її зв'язок зі світовою культурою, визначальні правові, економічні та суспільні норми та особливості функціонування соціальних об'єктів і вміти на основі цих знань здійснювати дослідницьку й сприяти управлінській діяльності

## Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 90 год. (3 кредити ECTS): лекції – 32 год., практичні роботи – 16 год., самостійна робота – 42 год.

## Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного проходження курсу необхідно мати знання та практичні навички наступних дисциплін: "Загальна соціологія", "Історія та культура України", "Загальна психологія",

## Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Під час проведення лекційних занять з навчальної дисципліни передбачено застосування таких методів навчання: пояснювально-ілюстративний метод (демонстрація на екрані слайдів презентацій, візуалізації навчального матеріалу); метод проблемного викладення; частково-пошуковий, або евристичний метод (лекції за окремими темами викладаються в проблемній формі). Під час проведення семінарських занять застосовується: репродуктивний метод (засвоєння базових понять курсу); частково-пошуковий, або евристичний метод (під час підготовки індивідуальних проєктів); дослідницький метод (студенти самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть дослідження, виміри та виконують інші пошукові дії для створення презентації на задану тему). Семінарські заняття можуть бути побудовані у формі дискусії

## Програма навчальної дисципліни

### Теми лекційних занять

#### Тема 1. Сутність і роль політики та політології в житті суспільства.

Політика як соціальне явище. Структура і функції політики. Становлення політології як науки і навчальної дисципліни. Об'єкт і предмет вивчення політології. Її взаємодія з іншими науками. Категорії політології. Її функції та завдання. Теоретична та прикладна політологія. Методи політологічного дослідження.

#### Тема 2. Політична влада

Природа влади. Соціальне призначення влади. Основні підходи до визначення влади. Походження і сутність політичної влади. Основні види і форми влади. Політична влада. Державна влада. Джерела та ресурси влади. Об'єкти та суб'єкти влади. Суверенітет влади та її розподіл. Легітимність і криза легітимності влади. Ефективність і стабільність політичної влади. Інститут політичної влади в Україні. Принцип розподілу влади.

#### Тема 3. Політичні режими та політична система суспільства.

Політичні режими як спосіб політичного панування. Ознаки політичного режиму. Типи політичних режимів. Політичний режим сучасної України. Поняття політичної системи. Структура і функції політичної системи. Умови ефективності і стабільності політичної системи. Типи політологічних систем. Порівняльний аналіз сучасних політичних систем. Політична система України: особливості, структура і тенденції розвитку.

#### Тема 4. Держава як базовий інститут політичної системи

Поняття держави і її соціальне призначення. Ознаки держави. Основні теорії походження держави. Структура і функції держави. Форми політичного правління. Монархія і республіка та їх форми. Форми державно-територіального устрою. Унітарна та федеративна держави. Конфедерація. Правова держава: сутність і основні принципи. Економічна та соціальна політика держави. Громадянське суспільство України під час російсько-української війни.

#### Тема 5. Політичні партії та виборчі системи

Генезис політичних партій. Передумови виникнення партій сучасного типу та їх роль у житті суспільства. Ознаки та функції політичних партій. Партійні фракції, коаліції, домовленості. Сутність і різновиди партійних систем. Особливості і передумови формування політичних партій і рухів в Україні. Характеристика основних політичних партій в Україні: загальні і відмінні риси.

Соціальні функції й види виборів. Принципи виборів. Типи виборчих систем. Виборча система України.

#### **Тема 6. Політичні еліти і лідерство**

Поняття політичної еліти. Основні концепції політичного елітизму. Соціальні причини елітарності сучасного суспільства. Типологія еліт. Проблеми формування політичної еліти в Україні. Поняття лідерства: політичний аспект. Підходи до визнання лідерства. Основні теорії лідерства. Типи політичних лідерів. Функції політичного лідера. Роль політичного лідера в сучасному світі. Імідж лідера. Особливості політичного лідерства в транзитивний період.

#### **Тема 7. Політична культура і політична участь**

Поняття та основні підходи до визначення політичної культури. Структурні компоненти та функції політичної культури. Типологія політичної культури (Г. Алмонд, С. Верба та ін.). Чинники формування політичної культури. Особливості становлення політичної культури в Україні. Політична участь: форми, типи, суб'єкти. Мотивація політичної участі. Види політичної участі. Поняття і сутність політичної соціалізації.

#### **Тема 8. Світовий політичний процес**

Зовнішня політика держави: сутність, функції і цілі. Поняття, типи і види міжнародних відносин. Методи і засоби регулювання міжнародних конфліктів. Роль міжнародних організацій у світовому політичному процесі. Особливості і тенденції розвитку сучасних міжнародних відносин. Геополітичні аспекти. Основні виміри національної безпеки України. Російсько-українська війна: хронологія подій.

### **Теми практичних занять**

#### **Тема 1. Сутність і роль політики та політології у житті суспільства**

Політика як наука та мистецтво. Об'єкт і предмет політології. Основні категорії та методи політичної науки. Структура і функції політології. Методи політологічного дослідження. 5. Права людини як критерії гуманістичної політики. Роль політики в житті сучасного суспільства.

#### **Тема 2. Політична влада та механізми її реалізації**

Влада як суспільне явище. Особливості політичної влади. Структура політичної влади. Легітимність влади. Типи і параметри легітимності. Проблеми легітимності влади. Влада і мораль: принципи взаємодії. ЗМІ і влада: принципи взаємодії. Мотиви прагнення до влади та підкорення владі. Підвищення легітимності влади політичним суб'єктом: можливості, джерела, структура, функційні обов'язки.

#### **Тема 3. Політичні режими і політичні системи**

Політичний режим: поняття і структура. Трансформація політичних режимів. Типи політичних систем. Поняття та джерела тоталітаризму. Фашизм і неофашизм: ідейні джерела, соціальна база, цілі. Демократичний режим та його характеристика. Прямі та представницькі форми демократії. Сучасні принципи політичної системи і політичного режиму в Україні.

#### **4. Держава як базовий інститут політичної системи**

Політична наука про роль та суспільне призначення держави. Форми державного правління та форми державного устрою. Поняття, ознаки і структура громадянського суспільства. Взаємодія громадянського суспільства і держави. Концепція громадянського суспільства в політичній науці. Теорія М. Вебера про контроль державного апарату з боку громадянського суспільства. Громадянське суспільство України під час російсько-української війни.

#### **Тема 5. Політичні партії та виборчі системи**

Політичні партії: суть і роль в суспільстві та їх типологія. Сутність і різновиди партійних систем. Сучасні виборчі системи. Новітні тенденції в еволюції партій. Плюси і мінуси багатопартійності. Мажоритарна система виборів: переваги і недоліки. Основні переваги пропорційної системи виборів.

#### **Тема 6. Політична еліта і лідерство**

Політична еліта як суб'єкт політики. Механізми формування еліт. Лідерство та його специфіка в політиці. Типологія політичного лідерства. Політичні еліти та лідерство в сучасній Україні. Що означає бути політичним лідером України? Лідерство і популізм. Основні складові іміджу політичного лідера. Культ особистості і його природа. Сучасна еліта і демократія у світі.

#### **Тема 7. Політична культура і політична участь**

Поняття політичної культури, її структура, типи і функції. Політична участь та її форми. Політична соціалізація особистості. Етапи політичної соціалізації. Агенти політичної соціалізації. Порівняльний аналіз політичної участі в країнах заходу і Сходу

### Тема 8. Світовий політичний процес

Міжнародні відносини та міжнародна політика. Сутність та основні засоби вирішення глобальних проблем сучасності. Україна в сучасному геополітичному просторі. Національні інтереси України. Україна в загальноєвропейському політичному процесі. Соціальні, економічні, політичні, духовні трансформації українців під час російсько-української війни.

### Теми лабораторних робіт

Лабораторні роботи в рамках дисципліни не передбачені.

### Самостійна робота

Курс передбачає виконання індивідуального завдання у вигляді рефератів та представлення їх як презентацій за двома темами курсу, які студент вільно обирає з числа тем, які пропонуються або узгоджує з викладачем ініціативну тематику. Студент здійснює бібліографічний пошук, складає план презентації або ставить питання, на які треба отримати аргументовану відповідь, опанувавши джерела за темою, студент розкриває зміст питань та представляє виконану роботу на семінарі. Обсяг презентації – 16-25 слайдів, текст доповіді – 4-6 стандартних сторінок. Основний зміст презентації доповідається у вільній формі на семінарському занятті, і студент отримує оцінку (20 балів), що додаються до загального рейтингу.

### Література та навчальні матеріали

#### Основна література

1. Головатий М. Ф. Людина і політика : підруч. для студ. ВНЗ Міжрегіон. акад. упр. персоналом. - К.: Персонал, 2012. - 351 с.
2. Дей М. О. Політологія у схемах, таблицях та визначеннях : навч. посіб. для студентів ВНЗ / М. О. Дей, О. І. Ткач; НАН України, Київ. ун-т права. - Київ : Ліра-К, 2014. - 170 с.
3. Політологія : підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навч. закладів / Л. М. Герасіна, В. С. Журавський, В. Я. Зимогляд, Н. П. Осипова. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Ін Юре, 2015. – 519 с.
4. Семке Н. М. Політологія: навч. посібник – Х.: Торсінг плюс, 2009. – 384 с.
5. Шляхтун П. П. Політологія: історія та теорія: Підручник / П. П. Шляхтун. — К.: Центр учбової літератури, 2019. — 472 с.

#### Додаткова література

6. Требін М. П. Соціально-політичні студії / М. П. Требін. – Х.: Право, 2017. – 696 с.
7. Гелей С. Д., Рутар С. М. Політологія. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2019. – 348 с.
8. Рущенко І. Війна цивілізацій: анатомія російсько-українського конфлікту. – К.: «Києво-Могилянська академія», 2020. – 436 с.
9. Світова гібридна війна: український фронт : кол. моногр. / Нац. ін-т стратег. дослідж. ; за заг. ред. В. П. Горбулін. – Київ : НІСД, 2017. – 494 с.
10. Політологія: підручник / М. П. Требін, Л. М. Герасіна, І. О. Поліщук, Г. Ю. Васильєв, В. Я. Зимогляд; ред.: М. П. Требін; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». - Х.: Право, 2013. - 414 с.
11. Неліпа Д. В. Системний аналіз політології: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2019. - 304 с.
12. Fiorina M. Retrospective voting in American National Elections // American Journal of Political Science. Vol 22. No 2. – pp. 426–443.
13. Lewis-Beck M. S., Rice T. W. Forecasting Elections. Washington : Congressional quarterly press, 1992. – 164 p.
14. Неліпа Д. В. Системний аналіз в політології: теорія, методологія, практика. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Центр учб. л-ри, 2011. – 311 с.
15. Політика в особах (Політичне лідерство на постсоціалістичному просторі: національний і регіональний контексти): навчальний посібник / За заг. ред. проф. Ф. М. Рудича. – К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2012. – 400 с.

15. Гуменюк Л.Й. Соціологія: Хрестоматія (від першоджерел до сучасності). У 2-х томах. Т.1. Львів: ЛьвДУВС, 2019. URL:

[http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1/1/%D0%93%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%8E%D0%BA%20%D0%9B.%20%D0%A1%D0%9E%D0%A6%D0%86%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%AF\\_%D1%85%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%82%D1%96%D1%8F%20%D1%82.1.pdf](http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1/1/%D0%93%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%8E%D0%BA%20%D0%9B.%20%D0%A1%D0%9E%D0%A6%D0%86%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%AF_%D1%85%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%82%D1%96%D1%8F%20%D1%82.1.pdf)

16. Гуменюк Л.Й. Соціологія: Хрестоматія (від першоджерел до сучасності). У 2-х томах. Т.2. Львів: ЛьвДУВС, 2019. URL:

<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1/2/соціологія%202.pdf>

## Система оцінювання

### Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

100% підсумкової оцінки складаються з результатів оцінювання у вигляді заліку (30%), поточного оцінювання (70%): 3 тестові роботи (по 10%), індивідуальні завдання (10%), контрольна робота (10%), презентації (20%).

### Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

## Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

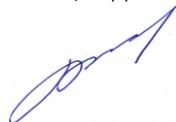
## Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис

Завідувач кафедри  
Володимир МОРОЗ

30.06.23



Дата погодження, підпис

30.06.23

Гарант ОП  
Марина БІРЮКОВА

